Suomen eduskunta
Sivistys- ja tiedejaosto

Asia: Asiantuntijakuuleminen, HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018
https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+106/2017

Aika: perjantai 29.9.2017 klo 9.00
Paikka: valiokuntahuone E 450, Eduskuntatalo (eteläinen sisäänkäynti)
valiokuntakanslian sihteeri Kaisa Iso-Sipilä, puh. 09 432 2053, kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Teema:
Ammatillinen koulutus (luku 29.20); resurssit ja rakenneuudistuksen toimeenpano; pahimmat kipupisteet.
Miten opintojen keskeyttämisiä voitaisiin vähentää ja opiskelumotivaatiota parantaa?

https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaataminen/valiokunnat/Sivut/Asiantuntijan-kuuleminen-.aspx

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat Sajo ry haluaa tuoda lausunnossaan esiin seuraavaa

Yleistä

Sajo ry kiittää mahdollisuudesta olla lausumassa ammatillisen koulutuksen asetusluonnoksista.

Ammatillinen koulutus (luku 29.20); resurssit ja rakenneuudistuksen toimeenpano; pahimmat kipupisteet.

Ammatillisen koulutuksen reformin ja lainsäädännön periaatteet ovat hyviä, kannatettavia ja myös välttämättömiä, koska työelämä on vahvassa muutoksessa ja ammatillisen koulutuksen tulee myös toimia sen mukaisesti.

1. **Vuoden 2017 rahoitusleikkaukset – reformin toimeenpano**
   Vuosina 2016- 2017 toimeenpannut rahoitusleikkaukset vaativat paljon toiminnallisia ja rakenteellisia uudistuksia ja myös voimavaroja ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä ja siksi ne aiheuttavat haasteita myös varsinaisen reformin toimeenpanolle (mm. toimeenpannut yt:t).
   Tätä tuetaan osin nyt reformin toimeenpanon tukiohjelmilla ja valtion avustusrahoituksella. Osaamisperusteisuuden toiminnan läpileikkaava toimeenpano vaatii alkuvaiheessa myös resursseja.

2. **Koulutuskorvaukset ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen toteutus**
   On erittäin hyvä asia, että lain mukaan työpaikalla tapahtuvasta koulutussopimusoppimisesta ei makseta korvausta työpaikoille ja 1.1.2018 alkaen koulutuksen järjestäjät noudattavat tietenkin tätä lakia. Tämä on kuitenkin myös iso haaste sille, miten työpaikalla tapahtuva oppiminen saadaan toteutetuksi. Työssäoppimisesta on maksettu ohjauspalkkiota erityisesti sosiaali- ja terveysalalla. Tämä muutos maksuttomuuteen tulisi ratkaista ministeriöiden välisenä sekä työnantajajärjestöjen välisenä ratkaisuna ja selkeänä ohjeistuksena kentälle.

3. **Toimintakulttuurin muutos**
   Toimintakulttuurien uudenlainen muotoutuminen aiempien nuorten ja aikuisten koulutusten raja-aitojen poistuessa ja rakenteiden uudistuessa vaativat runsaasti monipuolisia tukitoimia ja pedagogista johtamista/ osaamista. Eri ikäiset ihmiset oppivat eri tavoin.

4. **Aikataulu ja siirtymäsäädökset ja määräykset**
   Koulutuksen järjestäjän on vaikea ennakoida toimintaa. Järjestämisluvat tulevat syyskuun loppuun, siirtymäsäädökset ja määräykset lokakuussa, suoriterahoitus ja vuoden 2018lopullinen vuosiopiskelijamäärä marraskuussa ja lopullinen rahoituspäätös joulukuussa.
   Talousarviot ja toiminnan suunnittelu ja sopeuttaminen vuoden 2017 rahoitusmuutoksiin on kuitenkin välttämätöntä tehdä.

Esitys:

Vuosittaiselle minimi- ja maksimiopiskelijavuosille tulisi määritellä mahdollisimman tarkka vaihteluväli, joka helpottaisi siirtymää mm. määräaikainen henkilöstö ja työn jatkuminen.
Erityisillä tukitoimilla tulisi tukea koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä uusien lakien toimeenpanotyössä.

Miten opintojen keskeyttämisiä voitaisiin vähentää ja opiskelumotivaatiota parantaa?

Keskeyttäminen / negatiivinen eroaminen. Keskeyttäneet ovat monipuolinen joukko – kaikki eivät ole syrjäytymisuhan alla olevia. Negatiivinen keskeyttäminen lisää riskiä tipahtaa työelämästä ja elämästä yleensä. Ja tärkeintä on juuri nuo **negatiivisesti keskeyttäneet**.

Lain tulee ”tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi”…

Keskeyttämiseen liittyviä ennakoivia toimia:

- **Koulukuntoisuudesta** huolehtiminen jo peruskoulussa. Tarvitaan laaja-alaista vastuunkantoa.

- **”Hyvä arki” tärkeää**

- **Ennaltaehkäisy** ja siihen suunnatut resurssit - Oppilas- ja opiskeluhuoltolain (1287/2013) soveltamisella tavoitellaan toimivaa opiskeluhuoltoa –lain soveltaminen tähtää keskeyttämisen ehkäisemiseen. Lain mukaan koulutuksen järjestäjällä ohjaus ja neuvontavelvollisuus. Opetushallitus määrää opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista sekä opiskeluhuollon tavoitteista.

- **Monipuolinen ja laaja ”saattaen vaihto**”/ei vain koulujen väliset nivelvaiheet tulisi toteuttaa ja mahdollistaa laajasti → kuntien ja koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö. Henkilötietosuoja?

- **Yksilölliset ja joustavat opintopolut** ovat tulevaisuutta, mutta myös ryhmäytymisestä huolehdittava tulevaisuudessa? Ryhmän merkitys opiskelumotivaatioon on mittava mm. kouluterveyskyselyn tuloksien mukaan.
- **Yhteistyö työelämän** kanssa, ”Saattaen vaihto” työelämään eli nivelvaiheen yhteistyön vahvistaminen tukee opiskelijoiden työllistymistä.

- Yhteisötakuu –koulutustakuu, monipuolinen yhteistyö ja OHJAAMO -verkostot

Toimenpiteitä:

- Koulukykyisyyteen huomion kiinnittäminen peruskoulussa
- Kiinnitettävä huomioita opintojen aloittamiseen ja siihen miten opiskelija kiinnittyy/miten ryhmäytetään? Tarvitaan uusia menetelmiä ja näkökulmia, miten opiskelijat kiinnittyvät ryhmään jatkossa? Opiskelijoiden ryhmäytymistä esim. opiskelijakunta-/opiskelijafoorumitoiminnan sekä vapaa-aikatoiminnan kautta on vahvistettava entisestään.
- Ryhmänohjaajista vastuuohjaajiksi. Opettajien kouluttaminen ryhmäyttämisen taitoihin.
- Opiskelijan oppimisen edellytykset tulee olla olemassa – sosiaalinen tila ja vuorovaikutus on tärkeä! Opettajien vuorovaikutustaidot tärkeitä – opettajalla voi olla ”liian ahdas” rooli ja omalle identiteetille vieras tehtävä, jos ollaan liian vahvasti omaan substanssiin sidoksissa. Opettajan ammatti-identiteetti on muutospaineissa.
- Yksilölliset joustavat polut jokaiselle: aiempien opintojen huomioimisen ja yksilöllisten opintopolkujen toteuttaminen.
- Sosiaaliset suhteet –opintojen aloitus on keskeyttämisen kannalta kriittisintä aikaa.
- Moniammatillinen yhteistyö
- Selkeämmät oppimateriaalit
- Riittävä henkilökohtainen ohjaus opiskelijoille
- Erityisopiskelijoiden määrittely ja siihen tukitoimenpiteisiin kohdennettu resurssi tulee olla riittävä. Perusasteelta ja myös aikuisten piiristä tulee entistä enemmän opiskelijoita, joiden valmiudet ammatilliseen koulutukseen eivät ole riittävät ja siten tukitoimia tarvitaan runsaasti.
- Opiskelijat ohjataan motivoiviin toimintatapoihin ja oppimisympäristöihin, mm. työelämäpainotteisuus.
- Sujuvat siirtymät -> yhteistyö perusasteen kanssa tehtävä yhteistyö, nivelvaiheet, tutkinnon välillä siirtyminen, ohjaamo
- Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa ml. työpajat

- Ennaltaehkäisy
- Turvallinen opiskeluympäristö (järjestyssäännöt –turvallisuus, esteettömyys)
- Yhteistyö huoltajien/kodin kanssa – vastuunjaon selkeytys
- Asuntolatoiminta ja harrastustoiminta
- VALMA-koulutus
- Kerhot ja muu vapaa-ajan toiminta

Tällä hetkellä yhteisötakuun tavoite ja koulutustakuun kautta tapahtuvat toimet, ohjaamoverkostojen kasaamiset ja ohjaamopiloteista saatujen kokemusten hyödyntäminen niiden vakinaistamisessa osana kasvupalveluja ja maakuntauudistusta.

Peruskoulun jälkeisen siirtymän tueksi kehitetään tällä hetkellä ohjausta ja ohjauspalveluita monissa hankkeissa eri puolilla Suomea, mm. nivelvaiheopo eli Nopo, Sisuhanke, Tervareitti-hanke, Oppikorjaamo, ohjaamo-hankkeet, Osata – osaamispolkuja tulevaisuuteen, Taitava – tulevaisuuden osaajat, STEP ON…mutta miten saadaan hankkeiden hyvät toimintatavat levitetyiksi ja käytäntöön? Osa edellyttää myös muutoksia säädöksiin.

Seinäjoella 28.9.2017

Reija Lepola
puheenjohtaja, Suomen Ammattikoulutuksen johtajat Sajo ry

kuntayhtymän johtaja, rehtori
Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu
reija.lepola@sedu.fi
mob. 0408304256